

Jihadismens utvikling i Jordan

Jihadismen kom til Jordan i 1990-årene. Kilder viser at utviklingen siden da har vært sammensatt. Samtidig som jihadistbevegelsen har vokst og blitt mer aktiv, ser det ut til at folk flest har vendt dem ryggen. Denne artikkelen tar for seg dette tilsynelatende paradokset gjennom å undersøke hvordan jihadismen har utviklet seg over tid i kongedømmet.

av HENRIK GRÅTRUD

Lokale eksperter har flere ganger advart mot at jihadismen¹ sprer seg i Jordan.² Det kan virke som de har rett. Aldri før har så mange jordanere reist for å kjempe for grupper som al-Qaida og Den islamske staten (IS), som i 2010-årene. Til tross for sitt relativt lave befolkningstall på omtrent ti millioner var Jordan ett av landene som bidro med flest fremmedkrigere til jihadistiske grupper i Syria og Irak.³

Men selv om oppmerksomheten rundt jihadisme i Jordan har økt siden begynnelsen av 2010-årene, vet vi ikke om det faktisk stemmer at det utgjør et økende samfunnsproblem fordi få studier har sett på utviklingen over tid.⁴ Denne artikkelen bidrar til å fylle dette tomrommet ved å undersøke følgende spørsmål: Hvordan har jihadismen utviklet seg i Jordan siden de første jihadistnettverkene i kongedømmet ble etablert i 1990-årene?

Jeg konsentrerer meg om perioden frem til slutten av 2018, fordi det er begrenset med data om jihadistnettverkene i Jordan etter IS-kalifatets fall i mars 2019. Tre parametere gir en god indikasjon på utviklingen: 1) folkelig støtte til jihadistgrupper, 2) størrelsen på den jordanske jihadistbevegelsen, og 3) antall planlagte og utførte terrorangrep⁵ med jihadistisk opphav i landet. Situasjonen i Jordan blir sammenlignet med situasjonen i andre arabiske land. Dataen som brukes kommer fra eksisterende litteratur, meningsmålinger, estimater over antall jordanske jihadister, samt et datasett jeg har satt sammen over jihadistisk angrepsaktivitet i Jordan. Utfordringene og begrensningene knyttet til de ulike kildene diskuteres i begynnelsen av hver del.

Abu Musab al-Zarqawi, som ble lederen av al-Qaida i Irak på 2000-tallet, ønsket å opprette en islamsk stat.

Artikkelens funn peker på et tilsynelatende paradoks. På den ene siden fremstår den folkelige støtten til jihadistiske grupper mindre enn på midten av 2000-tallet. Ifølge en meningsmåling var Jordan det landet i den arabiske verden hvor is hadde lavest oppslutning i 2015. På den annen side har den jordanske jihadistbevegelsen vokst. Det ser ut til å ha vært flere angrepsforsøk på 2010-tallet enn noen gang tidligere. Utviklingen er med andre ord ikke entydig. Jihadistene har færre sympatisører i landet enn før, men økningen i angrepsforsøk og antall jordanske jihadister indikerer at en større andel av sympatisørene er villige til å gå fra ord til handling.

Resten av artikkelen består av fem deler. Først ser jeg kort på hva vi vet om drivkreftene bak jihadismen i Jordan. Deretter undersøker jeg hvordan den folkelige støtten til jihadistgrupper har utviklet seg, før jeg ser på størrelsen av den jordanske jihadistbevegelsen. Etter det utforsker jeg utviklingen i angrepsaktivitet, før jeg konkluderer

med å oppsummere og diskutere jihadismens fremtidsutsikter.

Drivkrefter bak jihadismen i Jordan

Jordans historie med transnasjonal jihadisme kan spores tilbake til begynnelsen av 1990-årene. Det var da hjemvendte fremmedkrigere fra krigen mot Sovjetunionen i Afghanistan etablerte de første jihadistnettverkene. De to viktigste personene var Abu Musab al-Zarqawi, som ble lederen av al-Qaida i Irak på 2000-tallet, og hans mentor Abu Muhammad al-Maqdisi. De ønsket å opprette en islamsk stat med sharia som eneste kilde til lovgivning. Sammen dannet de den første jihadistgruppen i landet i 1992–1993, kjent som Bay‘at al-‘imam (Troskap til imamen) i media.

På 2000-tallet oppsto det imidlertid en splittelse mellom al-Zarqawi og al-Maqdisi. Konflikten mellom lederfigurene delte jihadistbevegelsen i to. Uenigheten dreide seg om hvilken strategi jihadistene burde velge. Al-Zarqawi slo fast at den eneste

måten å etablere en islamsk stat på var gjennom væpnet kamp mot det jordanske regimet. Al-Maqdisi hevdet derimot at jihadistene var for få og svake til å kunne gjøre dette. Han mente jihadistene først måtte opplyse og rekruttere en stor del av befolkningen gjennom *da'wa* (religiøs forkynning) før en jihad kunne lykkes i Jordan.⁷

Splittelsen i jihadistbevegelsen vedvarte i 2010-årene. Litt forenklet var bevegelsen delt mellom de som støttet is (som hevdet å være al-Zarqawis etterfølgere) og de som støttet al-Maqdisi og al-Qaida.⁸ En ny utvikling er fremveksten av en tredje strømning, som de jordanske forskerne Zaid Eyadat og Mohammad Abu Rumman beskriver som en mer moderat form for jihadisme.⁹ Denne varianten er påvirket av Hay'at Tahrir al-Sham, som etter sitt brudd med al-Qaida i 2017 forfektet en bevegelse bort fra «den globale kampen» mot Vesten over til en større vektlegging på kampen mot lokale regimer i den arabiske verden.

Om vi ser på den forskningsbaserte litteraturen, så har den i økende grad forsøkt å identifisere drivkrefter bak jihadisme i Jordan.¹⁰

I all hovedsak vektlegges sosiopolitiske faktorer som har vært vedvarende utfordringer i Jordan de siste tiårene. Studiene fremhever at en følelse av urettferdighet forårsaket av fattigdom, korrupsjon og politisk eksklusjon fører til rekruttering til jihadistbevegelsen.¹¹ Helt siden landet fikk sin uavhengighet fra Storbritannia i 1946 har Jordan hatt en svak økonomi. Kun omtrent halvparten av folk under 30 år er i jobb.¹² Mange jordanere opplever at det er vanskelig å få arbeid. På grunn av nepotisme går jobbene ofte til mindre kvalifiserte personer.¹³ Selv om det avholdes parlamentariske valg, har de fleste begrenset innflytelse på landets politiske utvikling. Eliten styrer landet.¹⁴

Noen forskere fremhever også at Jordan har en svak nasjonal identitet.¹⁵ Den fremste grunnen er at mer enn halvparten av befolkningen har palestinsk bakgrunn. Forskerne hevder at mange jordanere

opplever en følelse av manglende tilhørighet på grunn av dette.¹⁶ Dette gjør dem sårbare for jihadismens transnasjonale budskap om at alle muslimer tilhører et pan-islamisk fellesskap.

I tillegg vektlegger forskerne at den økende sekterismen i Midtøsten mellom sunni- og sjiamuslimer var en viktig drivkraft. Det er enighet om at et ønske om å beskytte andre sunnimuslimer var en av hovedårsakene til at relativt mange jordanere sluttet seg til jihadistiske grupper i Syria og Irak på 2000- og 2010-tallet.¹⁷

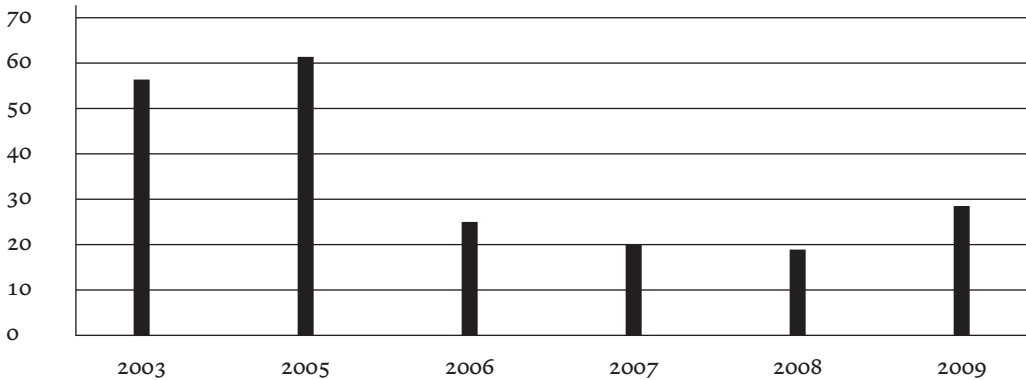
Selv om det er grunn til å tro at disse faktorene påvirker radikaliseringsprosessen i Jordan, viser litteraturen i liten grad hvordan eller under hvilke omstendigheter de faktisk fører til at jordanere blir jihadister.¹⁸ Arbeidsledighet og korrupsjon er for eksempel så utbredt i Jordan, at det trolig påvirker brorparten av befolkningen, men dette har ikke ført til at folk flest sympatiserer med jihadistene.

Nedgang i folkelig støtte

I denne delen ser jeg nærmere på hvordan jihadistenes oppslutning har utviklet seg i Jordan. I likhet med andre forskere som Brynjar Lia brukes meningsmålinger om folks oppfatning av Osama bin Laden, al-Qaida og is som mål på sympati med jihadistbevegelsen.¹⁹

Det er imidlertid en kontinuerlig debatt i akademia om hva meningsmålinger egentlig forteller om folks synspunkter.²⁰ Målinger kan tolkes ulikt og har alltid begrensninger, som det er nødvendig å være klar over. I dette tilfellet er en begrensning at deltakerne ikke ble spurt om jihadistbevegelsen generelt, men om deres syn på Bin Laden, al-Qaida og is. Imidlertid har disse aktørene vært de meste fremtredende jihadistene de siste to tiårene. Det er god grunn til å tro at folks oppfatning av dem gir en indikasjon på det generelle synet på jihadistbevegelsen, men hva viser meningsmålingene?

I 1990-årene var den transnasjonale jihadist-

Figur 1: Meningsmålinger om støtte til al-Qaidas avdøde leder, Osama bin Laden, i Jordan. Oversikten viser andelen av respondenter som uttrykte en stor grad av tillit eller delvis tillit til Bin Laden i perioden 2003–2009.²⁸

bevegelsen fortsatt et nytt fenomen. Bevegelsen var ennå ikke øverst på sikkerhetsagendaen til mektige stater som USA slik den ble etter al-Qaidas angrep 11. september 2001. Det finnes derfor ingen meningsmålinger som indikerer hvor bred oppslutning jihadistene hadde i Jordan før millenniumskiftet.

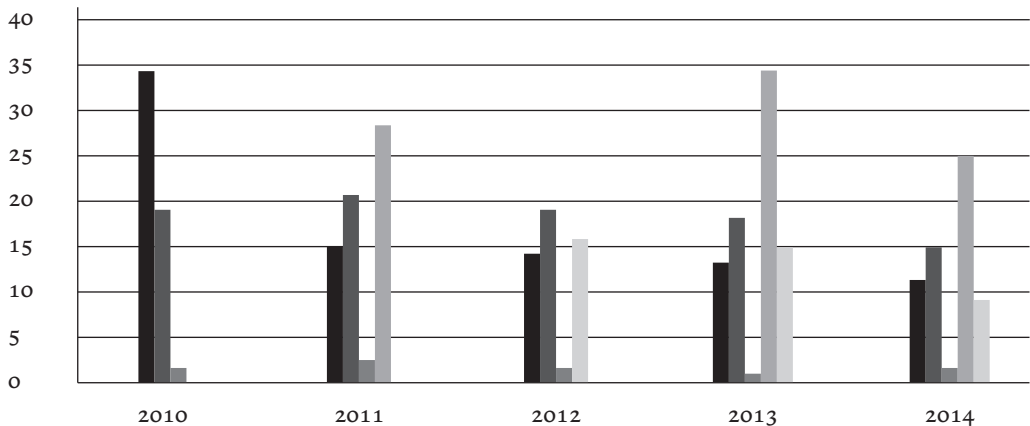
Flere meningsmålinger ble derimot gjort etter 2002. De antyder at jihadisternes oppslutning i Jordan har vært svingende, men trenden over tid er at den har gått ned. Svingningene kan knyttes til to faktorer. På den ene siden har jihadistiske angrep mot jordanske interesser – spesielt uskyldige muslimer – ført til en nedgang i støtten til jihadistene. På den andre siden har vestlige intervensjoner, invasjon og okkupasjoner, som oppfattes som aggressive handlinger mot den muslimske verdenen, økt jihadisternes oppslutning. Med andre ord har synet på jihadistene både blitt påvirket av deres egne handlinger og av hva deres fiender har gjort. Jihadistene har vært mest populære når folk har sett på dem som frigjøringskjemper.

Fra 2003 til 2009 gjennomførte Pew Research Center meningsmålinger om graden av tillit til al-Qaidas daværende leder, Osama bin Laden, i en

rekke muslimske land. I Jordan uttrykte så mye som 56 prosent av respondentene at de hadde tillit til Bin Laden i 2003. Denne andelen økte til 61 prosent i 2005. Dette året var Jordan faktisk det landet hvor Bin Laden nøyte størst støtte av samtlige land som var dekket i undersøkelsen.²¹

Det er grunn til å tro at en av årsakene til Bin Ladens relativt store oppslutning var den amerikanskledede invasjonen av Irak i 2003. Jihadistene i Irak – med al-Qaida i spissen – ble ansett som frigjøringskjemper av mange sunnimuslimer de første årene etter invasjonen. Dette var ikke unikt for Jordan, men effekten var antakelig større der enn andre steder på grunn av landets spesielle forhold til Irak. Landene er ikke bare naboland. Iraks daværende president, Saddam Hussein, var meget populær i Jordan – spesielt blant den palestinske delen av befolkningen – fordi han ble sett på som en av få arabiske ledere som faktisk talte deres sak.²²

I perioden mellom 2005 og 2009 sank tilliten til Bin Laden i samtlige land som deltok i Pews undersøkelse, bortsett fra Nigeria. Nedgangen var aller størst i Pakistan, Indonesia og Jordan. Al-Qaida i Iraks angrep mot tre hoteller i Amman 9. november 2005 var vendepunktet for Jordan.²³ Så

Figur 2: Meningsmålinger om støtte til al-Qaida i fem arabiske land. Oversikten viser andelen av respondenter som uttrykte en svært positiv oppfatning eller en delvis positiv oppfatning av al-Qaida i perioden 2010–2014.²⁹

Fargekoder: ■ Jordan ■ Egypt ■ Libanon ■ Palestina ■ Tunisia

mange som seksti personer ble drept i angrepet som fortsatt er det dødeligste terroranslaget i landets historie.²⁴ Bin Ladens oppslutning sank fra over 60 prosent i 2005 til litt over 20 prosent i 2006.

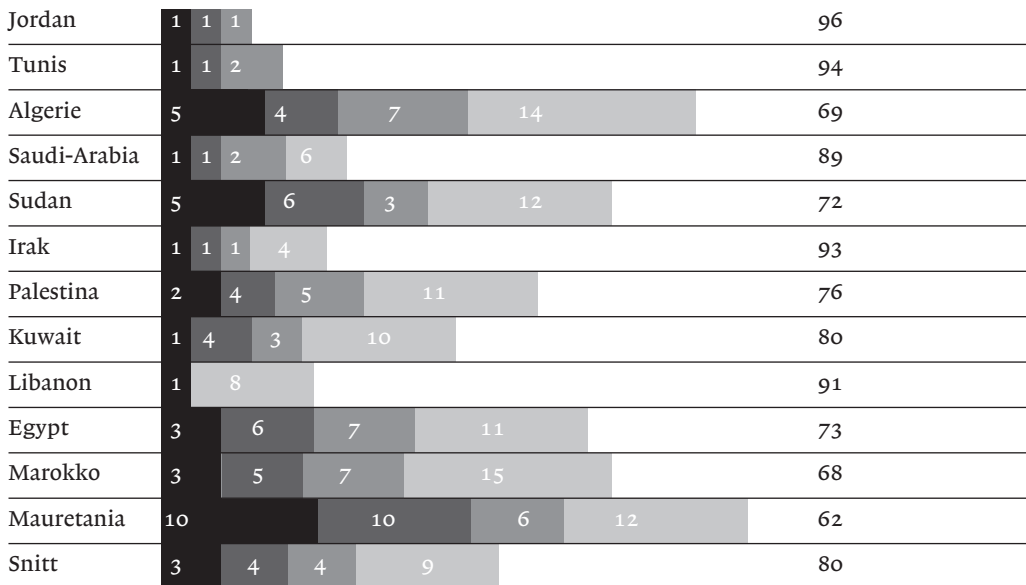
Flere jihadistiske angrep hadde skjedd i landet før dette, men de hadde liten innvirkning på jordanernes syn på jihadistene fordi de var rettet mot vestlige mål eller jordanske sikkerhetsstyrker.²⁵ Angrepet mot hotellene i 2005 var annerledes fordi nesten alle ofrene var vanlige jordanere som var gjester i et muslimsk bryllup. Mange sluttet dermed å anse jihadistene som frigjøringskjemper som beskytter sunnimuslimske trosfeller mot vestlig aggresjon. De begynte i stedet å se på jihadistene som terrorister som angriper uskyldige muslimer.²⁶

Likevel forble støtten relativt stor resten av tiåret. Tilliten til Bin Laden økte faktisk fra 19 prosent i 2008 til 28 prosent i 2009. Denne utviklingen kan ses i sammenheng med Israels luftangrep mot Gaza i slutten av 2008 og begynnelsen av 2009.²⁷ Al-Qaida var ikke involvert i konflikten mellom Israel og Hamas, men jihadistene hadde

blitt det fremste symbolet for muslimsk eller anti-imperialistisk motstand mot Vesten etter 11.9. En slik form for økt støtte er nok et eksempel som indikerer at jihadistenes popularitet i Jordan stiger når vestlige land som Israel og USA angriper eller invaderer land med muslimsk majoritetsbefolkning.

Pew gjennomførte også meningsmålinger om støtte til al-Qaida i flere muslimske land i perioden 2010–2014. Disse målingene skiller seg fra 2003–2009-målingene fordi de undersøker synet på al-Qaida som en gruppe og ikke al-Qaidas leder Bin Laden. Årsaken til denne endringen er at Bin Laden ble drept i mai 2011.

Målingene antyder at det begrensede oppsvinget i al-Qaidas popularitet i Jordan fortsatte i 2010 før gruppens oppslutning sank betraktelig årene etter den såkalte arabiske våren (jmfør figur 1 og 2). I 2014 svarte kun 11 prosent av respondentene at de hadde en svært positiv eller delvis positiv oppfatning av al-Qaida. Sammenlignet med andre arabiske land var støtten til al-Qaida større i både Egypt og Palestina enn i Jordan, mens den var mindre i Libanon og Tunisia på dette tids-

Figur 3: Meningsmålinger om syn på den islamske staten i arabiske land (tallene er prosentandelen i de ulike landene i 2015).³³ Fargekoder: ■ Veldig positiv ■ Litt positiv ■ Nøytral ■ Litt negativ □ Svært negativ

punktet.

Kaoset som borgerkrigene i Syria og Irak skapte i 2010-årene åpnet muligheter for den transnasjonale jihadistbevegelsen. IS etablerte seg gradvis som en av de mest slagkraftige aktørene på bakken. Etter å ha erobret landområder på størrelse med Storbritannia i Syria og Irak, erklærte IS-talsmann Abu Muhammad al-Adnani gjenopprettelsen av det islamske kalifatet 29. juni 2014.³⁰

Etableringen av kalifatet var en viktig symbolsk handling. Budskapet til den muslimske verdenen var klart. Ved å gjenopprette kalifatet hadde IS gjenreist «islams storhet». IS hadde gjort slutt på ydmykelsen som Vesten hadde påført den muslimske verden etter første verdenskrig, da Frankrike og Storbritannia delte landområdene i Midtøsten mellom seg.

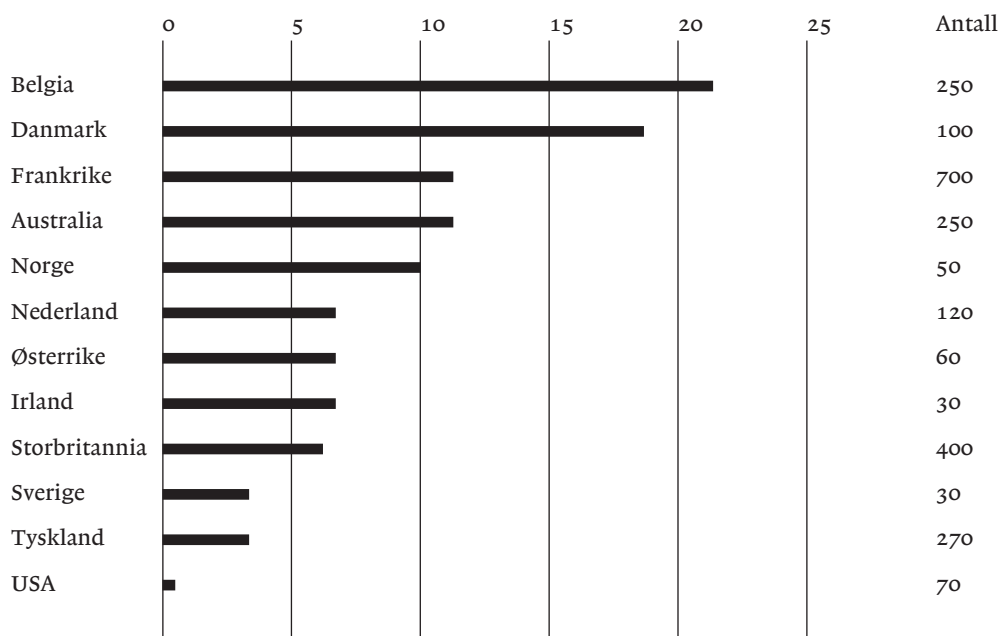
Budskapet ga gjenklang hos deler av den jordanske befolkningen. Meningsmålinger

indikerer at IS vant en viss støtte i befolkningen. I 2014 svarte 10 prosent av respondentene i en undersøkelse at de ikke anså IS som en terrororganisasjon. I tillegg sa 28 prosent at de enten ikke visste eller ønsket å svare på spørsmålet om hvorvidt IS burde karakteriseres som en slik organisasjon.³¹

Synet på IS endret seg imidlertid drastisk i begynnelsen av 2015. I desember 2014 tok organisasjonen en jordansk pilot, Muath al-Kasasbeh, til fange. Da IS drepte al-Kasasbeh på brutalt vis ved å sette fyr på ham mens han var fanget i et bur, skjedde det samme som etter al-Qaida i Iraks angrep på hotellene i Amman i 2005. IS' oppslutning sank kraftig. I 2015 hadde så mye som 96 prosent av den jordanske befolkningen et svært negativt syn på IS.³² På dette tidspunktet ser det ut til at Jordan var det landet i den arabiske verden hvor IS nøy minst støtte. Det er altså flere faktorer som har påvirket jordanernes syn på jihadistene. De har

Fra fjern ...

Per million fra befolkningen

Figur 4: Fremmedkrigere i Syria i 2014.⁴⁶

vært mest populære når ytre omstendigheter – spesielt vestlig krigføring i Midtøsten – har gjort det mulig for dem å fremstå som sunnimuslimenes beskyttere. Meningsmålingene antyder at dette synet på jihadistene har blitt svekket over tid, og støtten sank fra 2005.

Samtidig indikerer dataen at jihadistenes oppslutning i Jordan fortsatt er relativt stor. Dersom tallene ovenfor er representative for befolkningen i landet (omkring ti millioner i 2016), betyr dette at 1,1 millioner hadde en delvis positiv eller positiv oppfatning av al-Qaida i 2014. Omtrent hundre tusen hadde et veldig positivt syn på is i 2015. Selv om jihadistenes folkelige forankring ser ut til å være mindre i Jordan enn i flere andre arabiske land, hentyder tallene at jihadistene nyter tilstrekkelig støtte i deler av den jordanske befolkningen til å utvide bevegelsen.

En voksende bevegelse

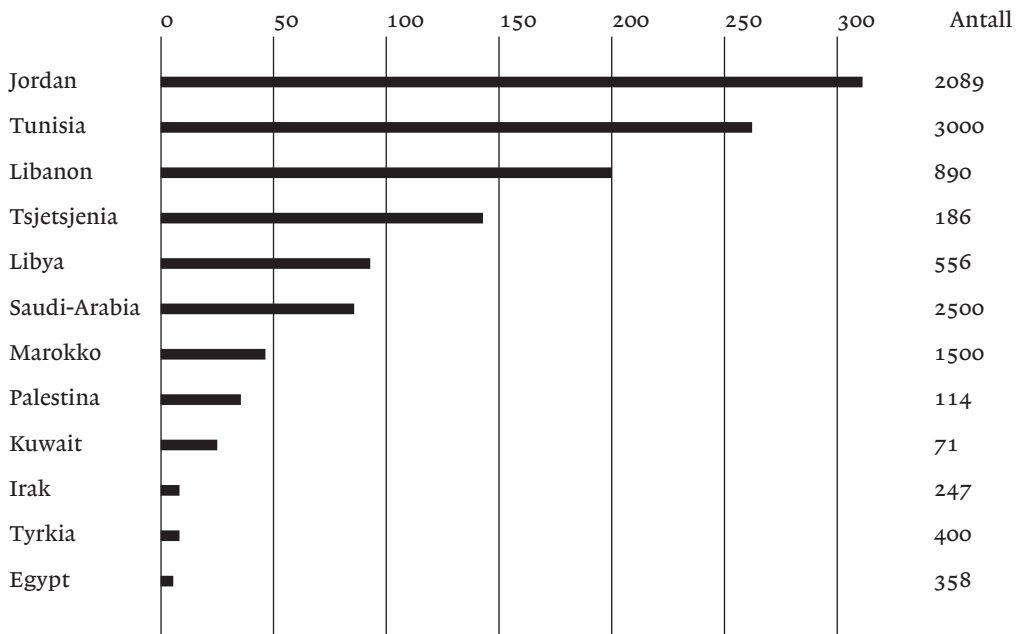
Det finnes ingen nøyaktig oversikt over antall jordanske jihadister, så oppgaven med å undersøke om den jordanske jihadistbevegelsen har vokst siden 1990-årene, er ikke enkel. Informasjonen som er tilgjengelig består av grove estimater. De gir et overslag over hvor mange jihadister som befinner seg i Jordan, samt hvor mange jordanske fremmedkrigere som kjemper med jihadistiske grupper utenfor landets grenser.

En utfordring med å bruke estimatene er at det som regel ikke spesifiseres hvilke kriterier som legges til grunn for å avgjøre om en person er en jihadist eller ikke. Kildene forklarer for eksempel ikke om tallene kun inkluderer aktive medlemmer eller om passive medlemmer regnes med også.

En annen utfordring er at estimatene hoved-

... og nær

Per million fra befolkningen

sakelig er basert på informasjon, som personer tilknyttet etterretningstjenestene i Jordan har gitt journalister og forskere. Det er ikke uvanlig at denne typen kilder brukes i akademiske studier om opprørs- og terrorgrupper. Mye av det vi vet – eller tror vi vet – om grupper som al-Qaida er basert på informasjon som etterretningstjenester har gjort tilgjengelig. Problemet er at det er vanskelig å etterprøve eller kontrollere slike kilder. Etterretningstjenester kan oppgi uriktige anslag for å fremme en agenda.

Det finnes ingen enkle løsninger på disse utfordringene. At forsøk på manipulasjon kan forekomme, er for eksempel noe vi må ta høyde for når vi leser tallene. Det er derimot mulig å forsøke å triangulere med andre kilder eller data. I dette tilfellet er det gjort ved å intervju ekspertene og myndighetspersonell i Jordan, samt et forsøk på å

vurdere om oversiktene samlet sett gir et realistisk bilde av utviklingen. Likevel er det viktig å understreke at det som presenteres nedenfor ikke er en fasit. Det er en tolkning av dataen som er tilgjengelig.

Estimatene antyder at den jordanske jihadistbevegelsen har vokst hvert tiår siden 1990-årene. At eksisterende forskning har observert tilsvarende utvikling i andre arabiske land, sannsynliggjør at denne observasjonen stemmer.³⁴ Tidspunktene for veksten indikerer at konflikter i den muslimske verden er den viktigste grunnen til jihadistisk rekruttering i Jordan.

Eksempler viser at jordanske jihadister har reist som fremmedkrigere til omtrent samtlige konfliktsoner hvor jihadistiske grupper har vært involvert. Jordanere hadde for eksempel lederroller i konflikten med russerne i Tsjetsjenia

på 1990- og 2000-tallet.³⁵ De har også kjempet i Afghanistan, Jemen og Libya, for å nevne noen.³⁶ Men som i andre land er det konfliktene i Irak på 2000-tallet og Syria på 2010-tallet som mobiliserte flest jordanere.

På slutten av 1980- og begynnelsen av 1990-årene dannet et titalls hjemvendte fremmedkrigere fra krigen mot Sovjetunionen i Afghanistan islamistiske grupper. De mest fremtredende eksemplene er Jaysh Muhammad (Muhammads hær) og al-Afghan al-'urdunniyyin (De jordanske afghanerne). Disse gruppene regnes som forløperne til den jordanske jihadistbevegelsen. De hadde radikale synspunkter og ønsket å styrte det jordanske regimet, men hadde ikke utformet en klar jihadistisk ideologi.³⁷

Som beskrevet tidligere var Bay'at al-'imam, som ble ledet av Abu Muhammad al-Maqdisi og

Den jordanske jihadistbevegelsen har vokst betraktelig siden dens spede begynnelse.

Abu Musab al-Zarqawi, den første jordanske jihadistiske gruppen. Gruppen bestod av mellom 15 og 20 personer,³⁸ og i 1994 ble de arrestert for å ha planlagt flere terroraksjoner. Myndighetenes straffeforfølgning av jihadistene var ment å kvele bevegelsen ved fødsel av, men endte opp med å virke mot sin hensikt.

Rettsaken ga jihadistene en scene. Med al-Maqdisi i spissen utnyttet de muligheten til å proklamere sin ideologi til hele nasjonen. Deretter rekrutterte de mange nye medlemmer mens de var fengslet.³⁹ Ifølge myndighetskilder, som Mohammad Abu Rumman og Hassan Abu Hanieh siterer, hadde jihadistbevegelsen vokst til rundt åtte hundre individer rundt millenniumskiftet.⁴⁰

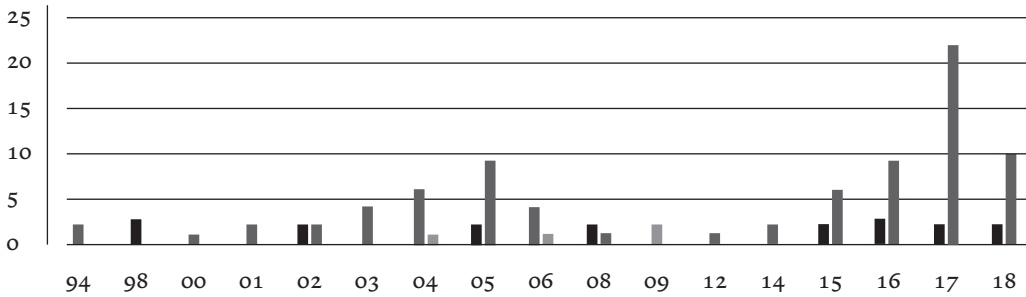
Den amerikanskledede invasjonen av Irak i 2003 førte ikke bare til økt folkelig støtte, den resulterte også i økt rekruttering til den jordanske jihadistbevegelsen. Som sagt gjaldt dette spesielt de første årene etter invasjonen da relativt mange jordanere anså jihadistene som frigjøringskjempere. Abu Rumman og Abu Hanieh anslår at opptil to tusen personer kan ha vært tilknyttet bevegelsen i Jordan på midten av 2000-tallet.⁴¹ I tillegg reiste angivelig tusen jordanere som fremmedkrigere til Irak.

Mange sluttet seg altså til jihadistene. Flere jordanere fikk for eksempel viktige roller i al-Qaida i Irak (AQI). Al-Zarqawi var gruppens leder frem til sin død i 2006. I tillegg var flere av AQIs løytanter jordanere, så som Khalid Mustafa Khalifa al-Aruri – også kjent som Abu al-Qassam – og Azmi Jayyousi.⁴²

Vi kan ikke med sikkerhet si om antallet jordanere som reiste til Irak var høyere enn fra andre arabiske land. Men interne dokumenter fra AQI, som ble funnet av koalisjonsstyrker i nærheten av Sinjar i oktober 2007, indikerer at vel så mange saudiarabere og libyere reiste som fremmedkrigere til Irak.⁴³

I 2010-årene ser det ut til at størrelsen på den jordanske jihadistbevegelsen igjen doblet seg. Det nyeste, tilgjengelige estimatet finner vi i en forskningsartikkel av Sean Yom og Katrina Sammour. De hevder det var omtrent sju tusen jihadister i Jordan i 2017.⁴⁴ Det er imidlertid usikkert i hvilken grad disse personene deltok aktivt i bevegelsen.

Vi vet heller ikke nøyaktig hvor mange som støtter al-Qaida versus IS. Det er også usikkert hvor mange som sympatiserer med Hay'at Tahrir al-Sham. Dog indikerer nylige studier av jihadisme i Jordan at brorparten av bevegelsens tradisjonelle ledere, som al-Maqdisi, støtter al-Qaida, mens majoriteten av den nye generasjonen, som ble mobilisert av krigen i Syria, støtter IS.⁴⁵

Figur 5: Utførte, avvergede og mislykkede terrorangrep med jihadistisk opphav i Jordan fra 1994 til slutten av 2018.

Fargekoder: ■ Utførte angrep ■ Avvergede angrep ■ Mislykkede angrep

Det er flere grunner til at jihadistbevegelsen har vokst. Noen har sluttet seg til bevegelsen fordi de er frustrerte over den sosiopolitiske situasjonen i Jordan, slik den eksisterende forskningen på radikaliserings peker på. Men den aller viktigste grunnen ser ut til å være mobiliseringen rundt borgerkrigen i Syria og pliktfølelsen til å beskytte trosfeller mot Assad-regimets overgrep. Som det fremgår av figur 4, er Jordan kanskje det landet i verden som har bidratt med flest fremmedkrigere til Syria i forhold til innbyggertall.

For å oppsummere, har den jordanske jihadistbevegelsen vokst betraktelig siden dens spede begynnelse. Fra å være en liten kjerne på mellom 15 og 20 personer på begynnelsen av 1990-tallet økte antallet jordanske jihadister sannsynligvis til rundt ti tusen i andre halvdel av 2010-tallet – hvorav sju tusen befinner seg i Jordan og 2000–4000 er fremmedkrigere.⁴⁷

Det må nevnes at det reelle tallet kan være både høyere og lavere enn dette. I et intervju med forfatteren av denne artikkelen i 2019 sa personer tilknyttet jordanske myndigheter at de fortsatt estimerte at det var rundt sju tusen jihadister i Jordan. Derimot var det usikkert hvor mange jordanske fremmedkrigere som fortsatt var i live. De hevdet at minst fire hundre jordanere hadde dødd i Syria.⁴⁸

I tillegg er det grunn til å tro at det er mørketall

fordi jihadistene ønsker å skjule aktivitetene sine for å unngå å bli oppdaget av myndighetene. Det er derfor umulig å si nøyaktig hvor stor den jordanske jihadistbevegelsen er. Like fullt vitner tallene ovenfor om at bevegelsen ble større under borgerkrigen i Syria, selv om den fortsatt ikke kan karakteriseres som en massebevegelse.

En økende trussel

For å undersøke utviklingen i angrepsaktivitet satte jeg sammen et nytt datasett over planlagte og utførte terrorangrep i Jordan. Datasettet inkluderer hendelser fra begynnelsen av 1990-årene til slutten av 2018.

Innsamlingsmetoden er detaljert beskrevet i en tidligere publisert artikkel.⁴⁹ Kort oppsummert samlet jeg først en liste over potensielle hendelser ved å lete etter informasjon om planlagte og utførte angrep i nyhetskilder, eksisterende forskningslitteratur, Wikileaks og jihadistisk propaganda. Dette søket ga 135 potensielle hendelser. Deretter fjernet jeg samtlige hendelser hvor det er tvil om gjerningspersonen(e) var jihadister. Dette etterlot 101 hendelser.

Selv om formålet med denne elimineringsprosessen var å redusere usikkerheten knyttet til dataen, har datasettet begrensninger. All den tid vi fokuserer på antall hendelser, er det viktigste forbeholdet i denne sammenheng at datasettet gir et

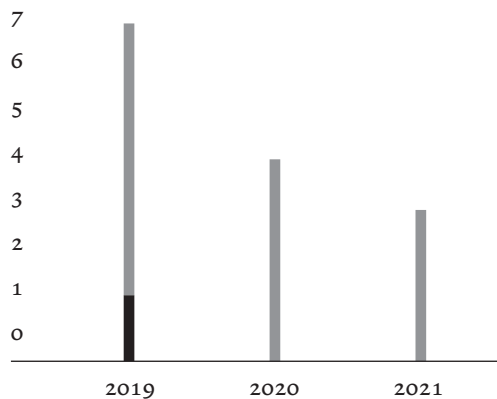
konservativt estimat av angrepsaktiviteten i Jordan. Det er kun basert på informasjon som er åpent tilgjengelig. Under intervjuer i januar og mars 2019 fortalte personer tilknyttet etterretningstjenestene i landet at flere avvergede terroraksjoner ikke har blitt offentliggjort på grunn av sikkerhetshensyn.

Overordnet viser datasettet at det har vært en økning i antall terrorplaner, men at få angrep har blitt utført. Av de 101 hendelsene, stoppet jordanske myndigheter 83 terrorplaner, to mislyktes fordi gjerningsmennene tabbet seg ut da de skulle gjennomføre planene, mens 16 angrep ble gjennomført.

Angrepene varierte betydelig i omfang fra små aksjoner med Molotov-cocktail til relativt store bombeangrep. To angrep førte til mer enn ni dødsfall, angrepet mot hotellene i Amman i 2005 og angrepet i Kerak i desember 2016 da en terrorcelle tilknyttet IS drepte fire politibetjenter, tre gendarmeri, to jordanske sivile og en kanadisk turist.⁵⁰ De fleste angrepene forårsaket imidlertid ikke tap av liv. Totalt ble 86 personer drept i de 16 angrepene. Så mange som 60 dødsfall ble forårsaket av hotellangrepet i 2005.

Om vi ser nærmere på hvert tiår, oppdager vi at jihadistenes angrepsaktivitet har variert mye over tid (se figur 5). Trusselen kan deles inn i tre faser basert på hva slags type aktører som var toneangivende. Den første var i 1990-årene. Da utgjorde lokale grupper trusselen. Under den andre fasen på 2000-tallet var det al-Qaida i Irak (AQI) og lokale tilhengere av Abu Musab al-Zarqawi som dominerte trusselbildet. I 2010-årene utgjorde Den islamske staten (IS) og gruppens støttespillere den største trusselen. Periodene med størst aktivitet kan ses i sammenheng med konfliktene i Irak på 2000-tallet og Syria på 2010-tallet.

De første terrorplanene med jihadistisk opphav kan spores tilbake til 1994, da flere personer tilknyttet Abu Musab al-Zarqawi og Abu

Figur 6: Foreløpig oversikt over utførte og avvergede terrorangrep med jihadistisk opphav i Jordan fra 2019 til slutten av 2021.⁶⁴

Fargekoder: ■ Utførte angrep ■ Avvergede angrep

Muhammad al-Maqdisi ble arrestert. Ifølge jordanske myndigheter hadde de tenkt å snikmyrde en etterretningsoffiser og en jordansk politiker.⁵¹ Men myndighetene klarte å forhindre planene.

Fire år senere gjennomførte en lokal gruppe, kjent under navnet al-'ishlah wal-tahaddi (Reform- og utfordrergruppen), tre angrep i Amman. Angrepene var rettet mot bilen til en pensjonert etterretningsoffiser, en israelsk bil og en amerikansk skole.⁵² Men ingen av disse angrepene fikk dødelige utfall. Nivået av terrorisme var lavt i 1990-årene sammenlignet med 2000-tallet, da grupper utenfor Jordans grenser begynte å planlegge angrep i kongedømmet.

Mot slutten av 1999 avverget Jordan en al-Qaida-tilknyttet terroroperasjon. Angrepsforsøket markerte begynnelsen på en periode hvor trusselaktørene ble stadig mer internasjonale. Fire av de som sto bak hadde lært å bygge bomber i Khalden-leiren i Afghanistan. De hadde tenkt å

Jordans dronning Rania demonstrerer etter at piloten Moath al-Kasasbeh ble drept av IS.

gjennomføre to angrep mot turiststeder i Jordan.⁵³ Landets sikkerhetsstyrker forhindret nok et terrorangrep tilknyttet al-Qaida i Afghanistan i 2001. Denne gangen var planen å gjennomføre bombeangrep mot to hoteller i Petra.⁵⁴

Det var imidlertid krigen i Irak som påvirket Jordan mest på 2000-tallet. Da reiste hundrevis av jordanere – inkludert al-Zarqawi – til Irak. Al-Zarqawi ønsket fortsatt å styrte det jordanske regimet. Kampanjen han ledet mot Jordan økte trusselnivået i landet betraktelig. Al-Zarqawi sendte medlemmer av AQI for å utføre angrep i hjemlandet. Selv om de fleste forsøkene ble avverget, klarte de å utføre tre angrep. Det mest kjente var hotellangrepet i 2005. De to andre var attentatet på den amerikanske diplomaten Laurence Foley i 2002 og rakettangrepet som drepte en jordansk soldat i Aqaba i 2005.⁵⁵ Som et tegn på al-Zarqawis sentrale rolle, sank antallet jihadistiske angrepsforsøk i Jordan etter at han ble drept i et amerikansk luftangrep i 2006.⁵⁶

Det var først etter at borgerkrigen i Syria brøt ut og is etablerte kalifatet i 2014 at det skjedde en ny økning i terrorplaner rettet mot Jordan. Jeg har identifisert 56 hendelser mellom 2014 og slutten av 2018. Det var med andre ord flere terrorplaner i løpet av denne femårsperioden enn fra 1994 til 2013. Bortsett fra to avvergede angrepsforsøk⁵⁷ kan samtlige hendelser knyttes til is – enten ved at de involverte har blitt sendt av is, at de har fått instruksjoner fra is-medlemmer via kryptert kommunikasjon, eller at de har forsøkt å gjennomføre angrep på vegne av is uten å ha vært i kontakt med gruppen i forkant.⁵⁸

Flesteparten av terrorplanene i 2010-årene var av begrenset omfang, men det var planer om noen større angrep. Et eksempel på dette var et avverget angrepsforsøk i 2017. Ifølge jordanske medier var 17 is-tilhengere involvert. Deres hensikt var å angripe en rekke mål i Amman, inkludert den amerikanske ambassaden.⁵⁹ Imidlertid har antallet

utførte terrorangrep forblitt relativt lavt. Ikke mer enn sju av de 56 angrepsplanene mellom 2014 og 2018 ble gjennomført.

Jeg har ikke funnet tilsvarende oversikter over planlagte og utførte angrep med jihadistisk opphav i andre arabiske land, men det finnes databaser med informasjon om terrorangrep i disse landene. Den mest anerkjente er the Global Terrorism Database (GTD).⁶⁰ Når vi sammenligner med GTDs data, forsterkes inntrykket av at det har vært få jihadistiske angrep i Jordan. Ifølge GTD var det for eksempel 73 is-tilknyttede angrep i Tyrkia, 45 i Libanon og 28 i Saudi-Arabia mellom 2014 og slutten av 2017.⁶¹ Disse tre statene ble med andre ord rammet av flere jihadistiske terrorangrep i løpet av disse fire årene enn Jordan noen gang har blitt.

Konklusjon og fremtidsutsikter

Utviklingstrekk knyttet til jihadisme i Jordan er ikke entydige. Utviklingen på samfunnsnivået er en dalende støtte til jihadistene, men den jordanske jihadistbevegelsen har vokst og blitt mer aktiv siden 1990-årene. Selv om relativt få angrep har blitt gjennomført, viser innhentet data at det var flere planlagte terroraksjoner på 2010-tallet enn noen gang tidligere.

I årene som kommer kan vi med stor grad av sikkerhet anta at jihadismen vil fortsette å være et samfunnsproblem i landet. Siden 2014 er det is og gruppens tilhengere som har utgjort den mest umiddelbare trusselen. Til tross for tapet av sin siste utpost i Syria i mars 2019 fortsetter gruppen å inspirere til terror og voldshandlinger.⁶² Fremdeles støtter flere hundre jordanere is. Mange av disse er under nøye overvåking, men et ukjent antall har gått under radaren. Som vist i november 2019 – da en is-tilhenger skadet åtte personer i et knivangrep på en turistattraksjon i Jerash – er noen fremdeles villige til å utføre angrep på vegne av gruppen.⁶³ Jordanske myndigheter har også

avverget flere planlagte terroraksjoner som har vært tilknyttet is de siste årene. Det er imidlertid vanskelig å si hvilket omfang jihadismen vil ha på sikt. Jeg har hevdet at jordanernes syn på jihadistene, størrelsen på den jordanske jihadistbevegelsen, samt antall angrepsforsøk kan ses i sammenheng med konflikter utenfor landets grenser. For det første ser jihadistene ut til å ha vært mest populære og tiltrakk seg flest nye rekrutter i begynnelsen av konfliktene i Irak og Syria. Da så mange jordanere på jihadistene som den eneste parten som var villige og evnet å forsvare uskyldige sunnimuslimer fra vestlig eller sjiittisk aggresjon. For det andre var angrepsaktiviteten i Jordan høyest da al-Qaida i Irak og is kunne spre terror fra sine landområder i nabolandene.

Situasjonen i Midtøsten er ustabil. Faren for nye konflikter er til stede fordi de strukturelle problemene – fattigdom, korrupsjon og politisk eksklusjon – som utløste urolighetene på begynnelsen av 2010-årene ikke har blitt løst. Om noe, har problemene kun blitt verre. Ringvirkningene av koronapandemien kan forverre situasjonen ytterligere. Flere har stilt spørsmål om pandemien ville føre til en ny «arabisk vår».⁶⁵ Dersom nye konflikter bryter ut, kan jihadistene få nye oppsving. Dette er spesielt tilfellet hvis for eksempel vestlig innblanding gjør det mulig for jihadistene å portrettere konfliktene som en del av en global krig mot islam. Selv om det ikke er et gitt utfall, har jihadistene allerede vist i en rekke land som Syria, Irak, Jemen og Libya at de er dyktige til å utnytte kaoset, som slike konflikter skaper, til å ta kontroll over landområder. Fra disse områdene kan de på nytt spre terror til Jordan og andre land i regionen.

Henrik Gråtrud er stipendiat ved Universitetet i Oslo og Forsvarets Forskningsinstitutt

• f •

omfatter begrepet mange ulike bevegelser inkludert sjia-organisasjoner som Hizbollah og nasjonalistiske islamistiske grupper som Hamas. Men det er vanligere at begrepet kun brukes om transnasjonale «salafi-jihadister» som IS og al-Qaida, og det er slik jeg bruker begrepet i denne artikkelen. For mer om denne typen jihadisme, se for eksempel Anne Stenersen, «Jihadism after the "Caliphate": Toward a New Typology», *British Journal of Middle Eastern Studies* (2018): 1–20.

- 2 Se for eksempel «'itlaq kitab Susiyuluyiyya al-tataruf wal-'irhab fi al-'urdunn» [Lansering av boken *Ekstremismen og terrorismens sosiologi i Jordan*], Al-Ghad, 15. mars 2018; Hassan Barari, «Salt Raid: Lessons Learned», *Jordan Times*, 13. august 2018.
- 3 Beverly Milton-Edwards, «Grappling with Islamism: Assessing Jordan's Evolving Approach» (Brookings, september 2017): 13–14.
- 4 For mer om litteraturen på jihadisme i Jordan, se Henrik Gråtrud, «When Insularity Becomes a Problem: The Literature on Jihadism in Jordan», *Studies in Conflict & Terrorism* 45, nr. 12 (2022): 1095–1118.
- 5 Jeg bruker begrepene «terror» og «terrorisme» for å beskrive ikke-statlige aktører som bruker (eller truer med å bruke) vold for å spre frykt i en befolkning for å fremme en politisk eller religiøs agenda. For mer om definisjoner av terrorisme, se for eksempel Alex P. Schmid, «The Definition of Terrorism», i Alex P. Schmid, red., *The Routledge Handbook of Terrorism Research* (New York: Routledge, 2013), 39–98.
- 6 For mer om de første jihadistnettverkene i Jordan, se for eksempel Joas Wagemakers, «A Terrorist Organization that Never Was: The Jordanian "Bay'at al-Imam" Group», *Middle East Journal* 8, nr. 1 (2014): 59–75.
- 7 For mer om rivaliseringen mellom al-Zarqawi og al-Maqqadi, se Joas Wagemakers, «Reclaiming Scholarly Authority: Abu Muhammad al-Maqqadi's Critique of Jihadi Practices», *Studies in Conflict & Terrorism* 34, nr. 7 (2011): 529–534; Eli Alsech, «The Doctrinal Crisis within the Salafi-Jihadi Ranks and the Emergence of Neo-Takfirism», *Islamic Law and Society* 21, nr. 4 (2014): 419–452.
- 8 Kirk H. Sowell, «Jordanian Salafism and the Jihad in Syria», *Current Trends in Islamist Ideology* nr. 18 (2015): 41–71; Joas Wagemakers, «Jihadi-Salafism in Jordan and the Syrian Conflict: Divisions Overcome Unity», *Studies in Conflict & Terrorism* 41, nr. 3 (2018): 191–212.
- 9 Zaid Eyadat og Mohammad Abu Rumman og Musa Shteivi, *Jordanian Jihadists and the Fall of ISIS* (Jordan: Center for Strategic Studies, 2022), 94–106.
- 10 Gråtrud, «When Insularity Becomes a Problem».
- 11 Se for eksempel Anne Speckhard, «the Jihad in Jordan: Drivers of Radicalization into Violent Extremism in Jordan» (International Center for the Study of Violent Extremism, 2017): 1–74; Neven Bondokji, Kim

1 Begrepet jihadisme kan bety ulike ting. For noen

- Wilkinson, og Leen Aghabi, «Trapped between Destructive Choices: Radicalisation Drivers Affecting Youth in Jordan» (West Asia-North Africa Institute, januar 2017): 1–31.
- 12 «Youth Jordan», USAID, sist endret 13. juni 2019, usaid.gov/jordan/youth.
 - 13 For mer om utfordringer relatert til nepotisme i Jordan, se for eksempel Markus Loewe, Jonas Blume og Johanna Speer, «How favoritism affects the business climate: Empirical evidence from Jordan», *The Middle East Journal* 62, nr. 2 (2008): 259–276; Kea S. Brahms og Manfred Schmitt, «“It’s All About Something We Call Wasta”: A Motivated Moralization Approach to Favoritism in the Jordanian Workplace», *Social Justice Research* 30, nr. 2 (2017): 145–170.
 - 14 For mer om det politiske systemet i Jordan, se for eksempel Beverley Milton-Edwards, «Façade democracy and Jordan», *British Journal of Middle Eastern Studies* 20, nr. 2 (1993): 191–203; Quintan Wiktorowicz, «The limits of democracy in the Middle East: the case of Jordan», *The Middle East Journal* 53, nr. 4 (1999): 606–620.
 - 15 Se spesielt Sean Yom og Katrina Sammour, «Counterterrorism and Youth Radicalization in Jordan: Social and Political Dimensions», *CTC Sentinel* 10, nr. 4 (2017): 25–30. Kirk Sowell understreker også dette poenget i «Downplaying Jihad in Jordan’s Educational Curriculum, 2013–2017», *Perspectives on Terrorism* 11, nr. 6 (2017): 153–165.
 - 16 Ibid.
 - 17 Se spesielt Keith Proctor, «From Jordan to Jihad: The Lure of Syria’s Violent Extremist Groups» (Mercy Corps, 2015): 5–6; «Violent Extremism in Jordan: Local Governance, Tribal Dynamics and Forced Migration» (International Republican Institute, 2018): 12; Mohammad Abu Rumman og Musa Shteivi, *Susiyu-lujiyya al-tataruf wal-irhab fi al-’urdunn* [Ekstremismens og terrorismens sosiologi i Jordan] (Jordan: Center for Strategic Studies, 2018), 73–76.
 - 18 Et unntak er Abu Rumman og Shteivi som utforsker flere casestudier som viser noen av «veiene til radikaliserings» i Jordan i boken *Susiyulujiyya al-tataruf*.
 - 19 Brynjar Lia, «Fanatismens seier? Jihadismens frammarsj i den arabiske verdenen», *Babylon*, nr. 2 (2016): 60–85.
 - 20 Se for eksempel Ottar Hellevik, «Ja-siing som problem i intervjuundersøkelser», *Tidsskrift for samfunnsforskning* 61, nr. 3 (2020): 255–270.
 - 21 «Declining Support for bin Laden and Suicide Bombing», *Pew Research Center*, 10. september 2009.
 - 22 For mer informasjon, se Avi Shlaim, *Lion of Jordan* (New York: Vintage Books, 2009), 485–513.
 - 23 Se for eksempel Fares Braizat, Anne Speckhard, Ardian Shajkovi, og Amer Sabaileh, «Determining Youth Radicalization in Jordan» (International Center for the Study of Violent Extremism, 2017): 1–20.
 - 24 «‘Al-Qaeda’ claims Jordan attacks», *BBC*, 10. november 2005.
 - 25 Henrik Gråtrud, «When Conflicts Do Not Overspill: The Case of Jordan», *Perspectives on Politics* 19, no. 2 (2021): 492–506.
 - 26 «Jordan’s 9/11: Dealing with Jihadi Islamism» (International Crisis Group, 23. november 2005): 1–2; Mohammad Abu Rumman og Hassan Abu Hanieh, *The ‘Islamic Solution’ in Jordan: Islamists, the State, and the Ventures of Democracy and Security* (Jordan: Friedrich Ebert Stiftung, 2013), 351–352.
 - 27 For mer om reaksjoner på Israels bombing, se for eksempel «Jordanian MPs Burn Israeli Flag», *Huffington Post*, 28. januar 2009.
 - 28 Deltakerne i spørreundersøkelsen ble stilt følgende spørsmål: «How much confidence do you have in Osama bin Laden to do the right thing regarding world affairs – a lot of confidence, some confidence, not too much confidence, or no confidence at all?» For mer informasjon om undersøkelsen, se «Declining Support for bin Laden and Suicide Bombing».
 - 29 Deltakerne i spørreundersøkelsen ble stilt følgende spørsmål: «Please tell me if you have a very favorable, somewhat favorable, somewhat unfavorable or very unfavorable opinion of [al-Qaida]?» For mer informasjon om undersøkelsen, se «Concerns about Islamic Extremism on the Rise in Middle East» (Pew Research Center, 1. juli 2014): 21. Det mangler data for Tunisia før 2012 og for Palestina i 2010 og 2012.
 - 30 For mer om fremveksten av IS, se for eksempel Truls H. Tønnessen, «En tragedie i tre akter: Framveksten av den islamske staten», *Babylon*, nr. 2 (2014): 24–35.
 - 31 Deltakerne i spørreundersøkelsen ble spurt om de mente organisasjoner som Jabhat al-Nusra og IS er terrorgrupper. For mer informasjon, se Istitla’ lil-ra’y al-’amm hawl ba’d al-qadaya al-rahina al-wataniyya wal-’iqlimiyya [Meningsmåling om noen nåværende nasjonale og regionale saker] (Center for Strategic Studies, september 2014): 28, jcss.org/Photos/635478413205219966.pdf.
 - 32 Se Lia, «Fanatismens seier?»: 65.
 - 33 Denne figuren ble lagd av Brynjar Lia. Ibid.
 - 34 Se Lia, «Fanatismens seier?»
 - 35 Cerwyn Moore og Paul Tumelty, «Foreign Fighters and the Case of Chechnya: A Critical Assessment», *Studies in Conflict & Terrorism* 31, nr. 5 (2008): 412–433.
 - 36 «Why Jordanian Jihadists Prefer Yemen», *Ammon*, 20. mai 2012; Aaron Y. Zelin, «The Others: Foreign Fighters in Libya» (the Washington Institute for Near East Policy, 2018): 3–4.

- 37 Beverley Milton-Edwards, «Climate of Change in Jordan's Islamist Movement», i Abdel Salam Sidahmed and Anoushiravan Ehteshami red., *Islamic Fundamentalism* (Boulder: Westview Press, 1996), 123–142.
- 38 Wagemakers, «A Terrorist Organization that Never Was».
- 39 For mer om hvordan jihadistene rekrutterte i fengsel, se «Jordan's 9/11: Dealing with Jihadist Islamism».
- 40 Abu Rumman og Abu Hanieh, *The 'Islamic Solution' in Jordan*, 395.
- 41 Ibid.
- 42 For mer informasjon om disse individene, se eksempelvis Tore Hamming, «Abu al-Qassam: Zarqawi's right-hand man who stayed loyal to al-Qaida», Jihadica, 20. november 2017.
- 43 Joseph Felter og Brian Fishman, «Al-Qa'ida's Foreign Fighters in Iraq: A First Look at the Sinjar Records» (Combating Terrorism Center, 2007): 8.
- 44 Yom og Sammour, «Counterterrorism and Youth Radicalization in Jordan»: 27.
- 45 Sowell, «Jordanian Salafism and the Jihad in Syria»; Wagemakers, «Jihadi-Salafism in Jordan and the Syrian Conflict».
- 46 Denne figuren ble lagd av Beverly Milton-Edwards. Se «Grappling with Islamism: Assessing Jordan's Evolving Approach»: 14.
- 47 Ibid: 13.
- 48 Intervju i Amman 20. januar 2019.
- 49 Se Henrik Gråtrud, «Urban Terrorism in the Arab World: Introducing a Dataset of Jihadist Attack Plots in Jordan», *Terrorism and Political Violence* 35, no. 3 (2023): 501–517.
- 50 For mer om angrepene, se Joby Warrick, *Black Flags: The Rise of ISIS* (New York: Doubleday, 2015), 193–205; «Al-khaliyya al-'irhabiyya fi al-Karak awqa'aha "muja'ffif sha'r" bi-yad al-'ajhiza al-'amniyya» [Terrorcellen i Kerak, «en hårføner» brakte den i sikkerhetstjenestenes hender], *Roya*, 13. november 2018, royanews.tv/news/168525; «The Road to Karak Castle: The Path of the Attack and Backgrounds of Some of Those Involved», *7iber*, 20. desember 2016, 7iber.com/politics-economics/the-road-to-karak-castle-the-path-of-the-attack-and-backgrounds-of-some-of-those-involved/.
- 52 Abu Rumman og Abu Hanieh, *The 'Islamic Solution' in Jordan*, 335.
- 53 «Maqatl al-Diblumasiyy al-'amrikiyy fi 'amman wa-Siyaq al-'unf fi al-'urdunn» [Drapet på den amerikanske diplomaten i Amman og voldens kontekst i Jordan], *Al-Jazeera*, 3. oktober 2004, bit.ly/3lpZEjU.
- 54 «Dissecting a Terror Plot from Boston to Amman», *The New York Times*, 16. januar 2001, nytimes.com/2001/01/15/world/dissecting-a-terror-plot-from-boston-to-amman.html.
- 55 «Jordanian intelligence helped thwart attacks, sources say», *CNN*, 19. november 2001, edition.cnn.com/2001/WORLD/meast/11/19/inv.jordan.intelligence/; «Officials: Jordan Thwarts Bin Laden Terror Plot on Petra Hotels», *Haaretz*, 20. november 2001, haaretz.com/1.5459660.
- 56 «Maqatl al-Diblumasiyy al-'amrikiyy fi 'amman wa-Siyaq al-'unf fi al-'urdunn»; «Al Qaeda Claims Responsibility for Rocket Attack», *CNN*, 23. august 2005, edition.cnn.com/2005/WORLD/meast/08/23/jordan.attack.alqaeda/index.html.
- 57 «How Jordanians hunted down their hated son», *Guardian*, 11. juni 2006, theguardian.com/world/2006/jun/11/alqaida.iraqi1.
- 58 Se Gråtrud, «Urban Terrorism in the Arab World» for mer informasjon om de to andre hendelsene.
- 59 Jeg har kun funnet ett eksempel på at IS har sendt noen fra sine områder til Jordan for å gjennomføre angrep. Se Gråtrud, «Urban Terrorism in the Arab World» for mer om dette.
- 60 «Defendants in Major Terror Trial Plead Not Guilty», *Jordan Times*, 2. april 2018, jordantimes.com/news/local/defendants-major-terror-trial-plead-not-guilty.
- 61 Se National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START), *Global Terrorism Database at start.umd.edu/gtd/*
- 62 Ibid.
- 63 «USA-støttede opprørere erklærer seier over IS i Baghouz», *Aftenposten*, 23. mars 2019, aftenposten.no/verden/i/K3zBX4/usa-stoettede-opproerere-erklærer-seier-over-is-i-baghouz.
- 64 For mer om angrepet i Jerash, se «Three Jordanians charged for IS-inspired attack in court», *ABC News*, 26. januar 2020, abcnews.go.com/International/wireStory/jordanians-charged-inspired-attack-court-68545137.
- 65 Årsaken til at jeg ikke har inkludert 2022 og 2023 i denne foreløpige oversikten er at det per dags dato er begrenset med informasjon om avvergede angrepsplaner disse to årene. En grunn til dette er at informasjon om terrorplaner som regel kommer frem under eller etter rettssaker av mistenkte jihadister. Rettsprosedyrene begynner ofte mer enn ett år etter at angrepsplaner først ble avverget.
- 66 Se eksempelvis Frederic Wehrey, «Will the Virus Trigger a Second Arab Spring?» *The New York Times*, 6. april 2020, nytimes.com/2020/04/06/opinion/middleeast-coronavirus.html